

național, nu a fost altceva decât o *mascaradă* (s. n. – I. S.), dar a funcționat: liderul neostalinist însetat de putere, lipsit de orice înclinație democratică, a reușit să trezească brusc entuziasmul popular”. Acest text a fost preluat dintr-o lucrare publicată de Vladimir Tismăneanu în 2005, fără a se face mențiunea de rigoare. Este limpede că prin asemenea aprecieri civiștii au urmărit nu numai denigrarea lui Nicolae Ceaușescu, ci și trimiterea în derizoriu al unei pagini luminoase din istoria noastră, de solidaritate cu popoarele ceh și slovac căzute victimă agresiunii și de afirmarea a independenței, suveranității și integrității teritoriale a României.

Cartea *Cultură sistemică și cultură antisistemică. Literatura și arta în societatea românească (1829–1989)* este o importantă realizare istoriografică și un îndemn spre o abordare nouă, fără etichete și idei preconcepute a trecutului, precum și cu deplin curaj în aprecierea prezentului.

Ioan Scurtu

COSMIN MIHUȚ, *Politică și discurs național în vremea domniei lui Alexandru D. Ghica (1834–1842)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2023, 283 p.

Despre domniile regulamentare au scris, în lucrări de sinteză, monografice sau în cadrul unor studii punctuale, mai mulți autori, de la Alexandru D. Xenopol și Ioan C. Filitti până la Gheorghe Platon și alți istorici mai recenti. Totuși, epoca respectivă nu a beneficiat de-a lungul timpului de la fel de multă atenție comparativ cu epoca Unirii sau a monarhiei constituționale, spre exemplu, excepție făcând problematica mișcării de regenerare politico-națională amorțită atunci sub conducerea generației pașoptiste. Sunt cunoscute cadrul instituțional, reglementările din domeniul relațiilor agrare, fricțiunile cu Rusia în calitatea sa de putere protectoare, dar se știe mai puțin cu ce chestiuni curente s-au confruntat domniile respective, care a fost, să zicem așa, materia concretă a politicii de zi cu zi și care au fost oamenii angajați efectiv în ceea ce s-a întâmplat. Din acest punct de vedere, volumul publicat de Cosmin Mihuț, concentrat asupra evenimentului politic și asupra grupurilor de interes și de influență, oferă o serie de informații utile. Aflăm astfel despre discuțiile și disputele în jurul unor chestiuni de mai mică sau mai mare importanță, de la proiectul de lege privind îndreptarea unor unități de măsură și acela referitor la arendarea poștelor, până alegerile din 1836 pentru Adunarea Obștească și introducerea așa-numitului articol adițional în Regulamentul organic (p. 49–50, 67–70, 79–87). Un alt aspect nu foarte cunoscut abordat în volum sunt problemele financiare ale țării, agravate pe fondul datoriilor domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica personal și al falimentului Caselor de comerț Ștefan Meitani și Ștefan Hagi Moscu, atrăgând consecințe negative la nivelul Vistieriei (55–58, 73–75).

Cât privește oamenii din epocă, este de apreciat încercarea autorului de a realiza ceea ce s-ar chema un studiu de rețea, surprinzând, pe lângă încadrările instituționale, relațiile de familie și cercul de interes în interiorul și în funcție de care și-au desfășurat activitatea. Legăturile unora dintre ei ajungeau inclusiv până la Constantinopol, ca în cazul Eufrosinei Suțu, soția ultimului domnitor fanariot – Alexandru Suțu – și mama Ruxandrei, căsătorită cu Ștefan Meitani, partenerul de afaceri al lui Alexandru Dimitrie Ghica, ce a obținut în favoarea numirii acestuia din urmă ca domnitor sprijinul unui personaj influent în capitala Imperiului otoman – Nicolae Aristarhi, răsplătit apoi cu statutul lucra de capucheaia a Țării Românești, de natură să-i deschidă noi posibilități de îmbogățire (p. 53). Tot în legătură cu actorii politici din epocă, să mai amintim distincția pe care o face autorul între „partida națională” avându-l ca lider pe Ion Câmpineanu, respectiv, după 1840, „partida de opoziție” condusă de Emanoil Băleanu, al cărei diferend cu domnitorul nu mai survenea atîta pe considerente politice sau eventual ideologice, cât mai degrabă personale (p. 232–233).

Ceea ce se poate reproșa lucrării este faptul că în anumite situații se raportează la concepte și deopotrivă la realități într-o manieră artificială, în sensul că le presupune în termeni formali, de pildă atunci când autorul evaluează ca incompletă participarea grupării lui Ion Câmpineanu la cultura politică modernă pe motivul că încerca să câștige sprijin prin intermediul unor conversații private și nu pe calea reuniunilor electorale (p. 107). Să lăsăm deoparte împrejurarea că pe parcursul alegerilor din perioada regulamentară însăși componența restrânsă a corpului electoral făcea irelevantă o dezbatere publică de masă, de felul celei pe care autorul o asociază consubstanțial cu politica modernă. Dar oare politica modernă, în practică, nu înregistrează la rândul ei înțelegeri secrete, planuri oculte sau traficul de influență? Nu ar trebui să utilizăm conceptele în mod abstract, nici să omologăm *tale quale* practica după aserțiunile teoriei, ci să observăm în ce măsură datele realității confirmă presupuzițiile conceptuale.

De asemenea, prezentarea într-un stil narativ (pozitivist) face decelarea problematicilor și a coordonatelor structurale mai dificilă, accentul căzând pe oameni, pe faptele și pe opțiunile lor. Este, într-un fel, riscul inerent al oricărei cercetări amănunțite pe terenul factual, atunci când informațiile punctuale pot să estompeze imaginea generală. Nu este însă mai puțin adevărat că în felul acesta avem acces la istoria imediată a primei domnii regulamentare din Țara Românească, aceea făcută sau resimțită în mod direct de contemporani, așadar la informația primară obligatorie în perspectiva oricărei încercări de generalizare. Prin documentația serioasă pe care se întemeiază, lucrarea lui Cosmin Mihuț se recomandă sub acest aspect.

Alexandru Mamina

MARIA-MAGDALENA IONIȚĂ, *Prin cafenelele din Micul Paris*, (București), Corint, 2020, 155 p.

În legătură cu lucrarea Mariei-Magdalena Ioniță reținem, în primul rând, calitatea grafică. Este editată pe hârtie de foarte bună calitate și conține imagini din epocă, de la chipuri și caricaturi, până la interioare și meniuri evocatoare pentru atmosfera de convivialitate caracteristică mediilor literare și politice mai cu seamă. Din punctul acesta de vedere, am putea spune că are aspect de album. Reținem, în al doilea rând, informația destul de bogată referitoare la istoria localurilor prezentate, la ceea ce se mânca și se bea, la personalitățile care le frecventau, la cercurile și obiceiurile acestora. Aflăm, de pildă, că banchetul organizat la Capșa în 1903, cu ocazia aniversării de 70 de ani a lui Dimitrie A. Sturdza, a debutat în materie de băutură cu țuică și s-a încheiat cu șampanie (p. 79). Aflăm ce scriitori și actori formau clientela obișnuită a cafenelelor, despre unele discuții inflamante, cum a fost aceea în jurul procesului de plagiat intentat lui I. L. Caragiale, sau despre obiceiul scriitorilor de la „Sămănătorul” de a nu veni la cafeneaua Kübler niciodată când acolo erau prezenți cei de la „Viața Literară”, cu care se aflau în dispută (p. 45–46, 48). Este așadar o informație utilă, susceptibilă să fie folosită într-o cercetare consacrată vieții cotidiene sau formelor și rețelelor de sociabilitate în România modernă, până către anii 1950.

Bibliografia este, de asemenea, destul de amplă, mai ales în privința memorialisticii. Din păcate, însă, autoarea ignoră materialul documentar bogat conținut în volumele colecției *Călători străini despre țările române în secolul al XIX-lea*, în care ar fi găsit, cel puțin pentru prima parte a perioadei avută în vedere, pe lângă date referitoare la localurile bucureștene, o serie de relatări ale unor ofițeri, scriitori, publiciști sau oameni de știință din alte țări despre modul în care se petrecea la vârful și la baza societății, relatări de natură să completeze memorialistica autohtonă cu perspectiva alterității occidentale și rusești deopotrivă.

Alexandru Mamina